

ŽASLIAI

Duomenys apie Žaslių praeitį, archyvų dokumentai ir kitokie istorijos šaltiniai
dar nėra kruopščiai ištirti. Tikėdami, kad tai bus padaryta,
džiaugiamės tuo, kad gyvename ir darbuojamės gražioje vietoje tarp ežerų,
kone pačiame Lietuvos centre, etninėje istorinės Lietuvos širdyje,
tarp Vilniaus ir Kauno miestų, Neries ir Nemuno upių.

Didžiuojamės tuo, kad mūsų Žasliai amžiumi lenkia daugelį Lietuvos miestų,
miestelių, gyvenviečių, kad mūsų pirmtakai ir protėviai budėjo prie Lietuvos valstybės lopšio
ar bent jau nuo Vytauto Didžiojo laikų aktyviai dalyvavo kovose už laisvę ir kultūros pažangą,
teisę patiems lemti savo likimą ir gerovę.

Žasliuose ir aplinkiniuose kaimuose šimtus metų taikiai sugyveno įvairių tautų žmonės,
glaudžiai pynėsi lietuvių, lenkų, žydų, rusų, totorių keliai ir takai.
Susikalbėjimo, sugyvenimo patirtis mums visada buvo svarbi ir itin pravarti dabar,
kai vėl grįžtame prie bendrųjų europinių vertybių.

To šimtus metų siekė ir už tai grūmėsi ankstesnės ir dabartinės žasliečių kartos.

Algimantas Mataitis
Žaslių seniūnas

2002 m. liepos 21 d.

Žaslių seniūnas, Vilniaus g. 3, LT-4232, Žasliai, Kaišiadorių rajonas, tel./faksas (8-346) 44 342

UDK 908(474.5)
Lu 87

Leidinio rėmėjas

UAB "Dzūtra"

Sudarė

Olijardas Lukoševičius, Vidmantas Malinauskas

Maketavo

Gaila Kisielienė

Redagavo

Danutė Grigonienė, Živilė Drutienė

Žemėlapių rengė

Tomas Matkevičius

Fotografavo

Olijardas Lukoševičius, Vidmantas Malinauskas, Kostas Radlinskas

Išleido ir spausdino UAB "Daigai", Birželio 23-osios g. 10 Vilnius. Tel. 2130519

© O.Lukoševičius, 2002

© V.Malinauskas, 2002

© UAB "Daigai", 2002

ISBN 9986-767-06-7

Žaslių seniūnijos teritorija išsidėsčiusi pietų-šiaurės kryptimis gražioje kalvoto kraštovaizdžio plynaukštėje, būdingoje tik Neries žemupiui. Šio krašto mažos lygumos, dažni kalvoti gūbriai, siauros daubotos lomos užima 10900 ha. Žaslių apylinkės – tai gražiausi terasiniai slėniai prie senos ir didelės Lietuvos upės Neries rytuose, tai ežerų skalaujamos Žaslių miestelio prieigos centrinėje dalyje, tai miškingiausia kalva – Strošiūnų miškas – pietuose.

Permainingas šio krašto klimatas. Vidutinė metinė oro temperatūra siekia $+6^{\circ}\text{C}$, žemiausiai nukrenta iki -30°C , o aukščiausiai pakyla iki $+32^{\circ}\text{C}$. Pavasarinės šalnos baigiasi apie gegužės 2 d., sniegas pasitraukia iš laukų ir miškų iki balandžio 9 d. Šiltuoju periodu perkūnijos dangų drebiną net 30 d. per metus, liundros trunka apie 15 d. Dažniausiai pučia vėjai iš vakarų ir šiaurės vakarų: jie nėra stiprūs, bet kartais būna atšiaurūs.

Vandenys užima net 2 proc. Žaslių seniūnijos teritorijos. Hidrografinį tinklą sudaro 5 ežerai, 12 upių ir upelių, daug tvenkinių, o kūrų ir nesuskaičiuosi. Žaslių (101 ha), Limino (12,3 ha), Statkūniškio (7,9 ha), Erelių balos (7 ha) ir Rudžio (1,4 ha) ežerai yra gamtinės prigimties, gana žuvingi ir žmonių mėgiami. Pastarieji du ežerai – tikri krašto perlai, kadangi čia susiformavusios itin vertingos gamtinės buveinės. Laukystos žuvų veislyno tvenkiniai, kuriuos jungia ir maitina nuostabi Laukystos upė, užima net 109 ha teritoriją.

Dumsės upelis

Laukystos upelis

Neries uinotai

Žydintys kupoliai

Rudeninis vėlyvis

Vasaros žiedai

Apie 1 proc. seniūnijos ploto užima įvairios pelkės ir pelkėtos vietos, tačiau jos visos pažeistos melioruojant.

Babrankos, Dubuoklio, Dumsės, Gamantos, Laukystos, Midegos, Prakusos, Slajos, Uvėdos, Virsios ir Žaslos upeliai nuo senų laikų raižo šio krašto žemę, surinkdami visus perteklinius vandenį, kuriuos plukdo į šalies didžiausias upes – Nerį ir Nemuną.

Gana derlingi šiame krašte dirvožemiai, kurie lengvai “pasiduoda” ūkiško žmogaus protui ir rankoms bei teikia džiaugsmą ir pragyvenimą žemdirbiui. Seniūnijoje vyrauja priesmėliai ir lengvi bei vidutiniai priemoliai, retai pasitaiko durpžemių. Žemėvaizdis nevienalytis: regime žemės naudmenas, arimus, pievas ir ganyklas, o pastaraisiais metais – daug kur dirvonus. Tiek miškai, tiek ir dirbama žemė stipriai sukultūrinta, o apie pusę jos plotų melioruota.

Nors žiloje senovėje šio krašto gamtos grožiu džiaugėsi ir naudojos žmogus, ėmė iš jos kiek sugebėjo, tačiau ir mūsų kartai dar išliko turtinga, unikali, brangi ir įvairi šio nuostabaus kampelio gamta. Nedideliuose lopinėliuose aptiksime taigos ir plačialapių miškų, Vidurio ir Centrinei Europai būdingos augmenijos ir gyvūnijos. Miškuose daugiausia eglynų ir pušynų, nereti mišrūs medynai, rečiau pasitaiko lapuotynų. Daug brandžių medynų, ypač taurių ąžuolynų ir uosynų, jau iškirsta. Miškai užima net 20 proc. seniūnijos teritorijos. Pavieniai miško plotai, kurių net 30, išsibarstę po apylinkes netolygiai – auga mažais šileliais ir stambesniais masyvais. Krašto žaliąjį rūbą tvarko ir puoselėja Žaslių ir Žiežmarių girininkijos. Didesnį plotą užima tik Strošiūnų, Karsakų, Civiškių, Mikalaučiškių, Koncepto ir Cineikių miškai.

Daugybė įvairiausių augalų ir gyvūnų veša ir gyvena laukuose, miškuose, pievose, pelkėse ir vandens telkiniuose. Natūraliose buveinėse auga per 500 augalų ir 100 grybų rūšių, gyvena apie 40 žvėrelių, peri per 150

Prie Žaslių ežero

paukščių rūšių. Šlapvietėse aptinkama 10 varliagyvių, sausvietėse – 5 roplių rūšys. O tvenkiniuose, ežeruose ir upėse gyvena net 36 rūšių žuvis. Įvairus, turtingas ir paslaptingas vabzdžių pasaulis.

Pasirūpinta, kad nuostabiame krašte pačios unikaliausios gamtinės teritorijos būtų kruopščiai saugomos. Įvairios paskirties draustiniai užima net 1,5 tūkst. ha. Budelių kraštovaizdžio draustinis įsteigtas dėl to, kad išsaugotume unikalių panerio kraštovaizdį, piliakalnį, upės terasas, kitas gamtos vertybes bei kultūros objektus. Strošiūnų kraštovaizdžio draustinyje saugomas labai išraiškingas ir miškingas moreninės pakilumos reljefas. Laukagalio, Midegos, Pūstakiemio botaniniai draustiniai įsteigti saugoti natūralioms augalijos bendrijoms, floros rūšinei įvairovei ir botaninėms retenybėms – augalų rūšims, įrašytoms į Lietuvos raudonąją knygą. Beičiūnų ir Žaslių zoologiniuose draustiniuose susiformavusios turtingos ir saugotinos vandenų gyvūnijos bendrijos, čia gausu tinkamų buveinių retoms ir saugomoms rūšims, tad turime rūpintis ir jų išlikimu.

Valstybės saugomi vertingiausi krašte gamtiniai objektai: Borų miške auganti pušis su kryžiumi ir Žaslių ežero pakrantėje žaliuojanti senolė guoba. Įdomus ir lankytinas Žaslių seniūnijoje, o visame Kaišiadorių rajone vienas ilgiausių (4,1 m) geologinis reliktas – Totoriškių kaimo akmuo.

Sumažėjus Žaslių seniūnijos teritorijai, nenuvertėjo čionykštė gamta, nepasikeitė gamtinė aplinka, o tik labiau supratome, kad tai, ką dar turime, privalome pažinti, vertinti ir kiek įstengiamo – saugoti.

Vandens valymo įrenginiai

Žaslių guoba

Erelių "balos" ežeras

Mančiūnų piliakalnis

Laukagalio akmuo

Keltas per Nerį

Legenda sako, kad kadaise prie Žaslių ežero stovėjo stabas, kurį savo motinos Pajautos atminimui pastatė kunigaikštis Kukovaitis - romėnų kunigaikščio Palemono palikuonis. Kitas Palemono palikuonis Kernius buvo pagal pagoniškus papročius palaidotas prie Žaslių ežero – sudeginėtiems jo palaikams čia supiltas pilkapis.

Dar ir dabar anapus Žaslių ežero Guronų kaime esantį alkakalnį žmonės vadina Pajautos kapu, o XX a. pradžioje vietą, kur stovi Žaslių bažnyčia, vadino Pajautos kalnu. Legendose galima rasti ir tiesos. Tyrinėtojai mano, kad Žaslių bažnyčios vietoje iki Lietuvos valstybės susikūrimo ir krikšto iš tiesų galėjo stovėti pilis.

1457 m. vasario 28 d. Žasliai pirmą kartą paminėti istoriniuose dokumentuose. Vytauto Didžiojo laikais jie priklausė Jauniui Valimantaičiui, vėliau – didikams Goštautams. 1522 m. Žasliai jau minimi kaip miestas. XVI a. miestelis atiteko Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Žygimantui Augustui, kuris užrašė jį savo žmonai Barborai Radvilaitei.

Kaip valstybinį dvarą Žaslius valdė seniūnai, tarp kurių išsiskyrė J. Chreptavičius - su juo siejamas ir spartesnis Žaslių augimas nuo XVIII a. vidurio. Ekonominį miestelio išsivystymą rodo faktas, kad tuo laiku Žasliai mokėjo maždaug tiek pat mokesčių, kiek ir Ukmergė, Utena ar Telšiai.

1792 m. sausio 12 d. žasliečiai iš Lietuvos-Lenkijos valdovo Stanislovo Augusto gavo savivaldos privilegiją ir herbą, kuriame mėlyname fone pavaizduotas auksinis kviečių pėdas, virš jo du Genijai laiko laurų vainiką su lotynišku įrašu: „EX MANCIPIO LIBERTAS“ („Iš nuosavybės - laisvė“). Jau gegužės 25 d. buvo išrinktas Žaslių burmistras, magistrato nariai ir du teisėjai... Deja, po poros metų Lietuvą prijungus prie carinės Rusijos ši privilegija neteko galios, o paties dokumento neišliko.

Visuotinio gyventojų surašymo 1795 m. duomenimis, Žasliuose buvo 376 gyventojai: dvidešimt septyniuose valstiečių krikščionių kiemuose – 158, penkiuose klebonijos kiemuose – 27, trijuose bajorų kiemuose – 23, dvidešimt septyniuose žydų – 131 (rabinas ir pirklys, po tris – batsiuvius ir kailiadirbius, 5 smuklininkai, 9 siuvėjai, 15 gyveno prieglaudoje), be to, miestelyje gyveno 16 čigonų.

Dar XVIII a. pabaigoje visi pastatai miestelyje buvo mediniai. Pagrindinės gatvės – Vilniaus, Kauno ir Kėdainių. Iš įmonių išsiskyrė malūnas ir spirito varykla, kuri stovėjo prie dvaro. Matyt, nemaža produkcijos dalis buvo suvartojama vietoje: pavyzdžiui, 1833 m. minimos net 15 Žasliuose buvusių smuklių ir tik 6 – parduotuvės.

Gaisrai – dažniausia žasliečių nelaimė iki pat XX a. ne tik karų, bet ir taikos metais. ...1807, 1852, 1879, 1880, 1905... Viename name kilus gaisrui šiaudiniais stogais jis nuvilnydavo beveik per visą miestelį. Tačiau gyventojai greitai atsikurdavo. Didelę naudą teikė metiniai prekymečiai, o paprasti turgūs vykdavo antradieniais. Prekybininkams naudingas buvo ir Žaslių geležinkelio stoties atsiradimas maždaug 1862 m., nes geležinkeliu buvo patogų atsigabenti prekes. Be to, Žaslių stotis kurį laiką buvo reikšmingiausia visame geležinkelio ruože tarp Vilniaus ir Kauno.

1897 m. Žasliuose gyveno jau 1955 žmonės, iš kurių net 1325 – žydai. Žydai buvo įtakinga žasliečių dalis – turėjo net 3 maldos namus, savo pradinę mokyklą, biblioteką, banko skyrių, gaisrininkų grupę, keletą organizacijų. Pavyzdžiui, 1936 m. jie turėjo net 51 krautuvę, o lietuviai – tik vieną. Buvusias parduotuves primena gatvės pusėje esančios plačios durys ir laiptai. Deja, 1941 m. nacių vykdytas genocidas sunaikino ne tik žydų bendruomenę, bet ir šimtmečiais kurtą kultūros palikimą.

Daugelis reikšmingiausių pasikeitimų vyko XX a. Nors Žasliai valsčiaus centru tapo dar 1861 m., tik 1918 m. susikūrė pačių gyventojų išrinktas valsčiaus komitetas. Žaslių valsčius buvo vienas didžiausių Lietuvoje, siekė net Pabarčius ir Gegužinę. Maždaug 1938–39 m. buvo pastatytas valsčiaus administracinis pastatas (prie dabartinės mokyklos). Pirmoji mokykla Žasliuose minima jau nuo

Žaslių geležinkelio stotis

Žasliai, Vytauto gatvė

Buvusieji žydų maldos namai

Žaslių bažnyčia

Kardinolo V.Sladkevičiaus tėviškė Guronų k.

Paminklas partizanams

Koplytėlė Eiriogalos k.

1777 m., o tarpukaryje miestelyje veikė progimnazija, 1937 m. įsteigta biblioteka. Žymūs pasikeitimai vyko ir ūkinėje veikloje. 1931 m. baigta akmenimis grįsti centrinė aikštė, kurios fragmentas, aplenktas 1974 m. pradėto gatvių asfaltavimo, išliko iki dabar. Pastaraisiais metais rekonstruota daugelis miestelio gatvių, pakloti nauji šaligatviai.

Pirmoji bažnyčia pastatyta XV a. viduryje, o dabartinė – 1902 m. Ši neogotikinio stiliaus bažnyčia yra ne tik religinis centras, bet ir Žaslių kraštovaizdžio pagrindinis akcentas. Šventoriuje 1933 m. pastatyta Kristaus kančios koplyčia, kurios papėdėje – kunigo ir istorijos mokslų daktaro J. Stakausko, gyvenusio 1957–1972 m. Žasliuose, kapas. Jis visai Lietuvai nusipelnė karo metais išgelbėdamas Lietuvos archyvą. Žasliuose gyveno ir daugiau žymių kunigų – tai A. Burba, K. Kibelis, M. Cijūnaitis, Č. Kavaliauskas. Čia pirmąsias savo šv. Mišias laikė iš Žaslių parapijos Guronų kaimo kilęs būsimasis kardinolas Vincentas Sladkevičius. Iš Žaslių kilo daug žymių menininkų, sportininkų, tyrinėtojų – tai A. ir V. Saunoriai, Č. Tveraga, E. Drėgva, E. Arbas-Arbačiauskas, V. Raudeliūnas, P. Gudynas, V. Petkevičius ir kiti. Neįmanoma išvardinti visus, kieno gyvenimas ar veikla siejasi su Žasliais – unikaliu gamtos ir kultūros kampeliu.

Limno ežeras

Žaslių seniūnija 2002 m. sausio 1 d.

Kaimo pavadinimas	Ūkių skaičius	Žmonių skaičius			
1. Aponiškių	1	4	30. Liauriškių	2	6
2. Ardosų	-	-	31. Litviniškių	5	8
3. Ausiankos	1	3	32. Mončiūnų	10	30
4. Barsukų	-	-	33. Mičiūnų	-	-
5. Beičiūnų	-	-	34. Mikalaučiškių	71	195
6. Baruolių	4	14	35. Naujažerio	2	4
7. Bertešiūnų	7	9	36. Neveliškių	2	3
8. Budelių	5	12	37. Obuchovkos	2	8
9. Buivūnų	5	13	38. Padalių	13	25
10. Burbiškių	1	3	39. Pajautiškių	28	58
11. Benkūnų	1	2	40. Papartėlių	23	53
12. Cineikių	11	18	41. Paukščių	-	-
13. Dabravolės	4	16	42. Petkaučiznos	2	3
14. Dalinonių	-	-	43. Prozariškių	13	26
15. Daubaros	4	12	44. Prūdninkų	2	3
16. Dirvonų	-	-	45. Rasavos	10	25
17. Eiriogalos	11	27	46. Rusinės	-	-
18. Gyvatiškių	2	3	47. Samaliavos	1	1
19. Gurelių	1	2	48. Savarinės	9	37
20. Guronų	21	40	49. Senkonių	-	-
21. Juodas Gojus	2	7	50. Skėrių	1	2
22. Juršiškių	-	-	51. Slajų	1	1
23. Kapčiškių	5	14	52. Štabintiškių	133	403
24. Karsakų	27	46	53. Ščiukiškių	3	9
25. Krivonėlių	1	2	54. Talpūnų	7	13
26. Krivonių	5	14	55. Totoriškių	15	38
27. Laukagalio	17	32	56. Vaidžionių	20	52
28. Leitiškių	1	2	57. Vilkakiemio	4	10
29. Lėlių	5	11	58. Žaslių miestelis	308	817
			59. Žaslių kaimas	5	14
			60. Žaslių geležinkelio st.	220	575
			61. Žibavičių	39	84
			62. Žuvų	16	33
			Iš viso:	1109	2842

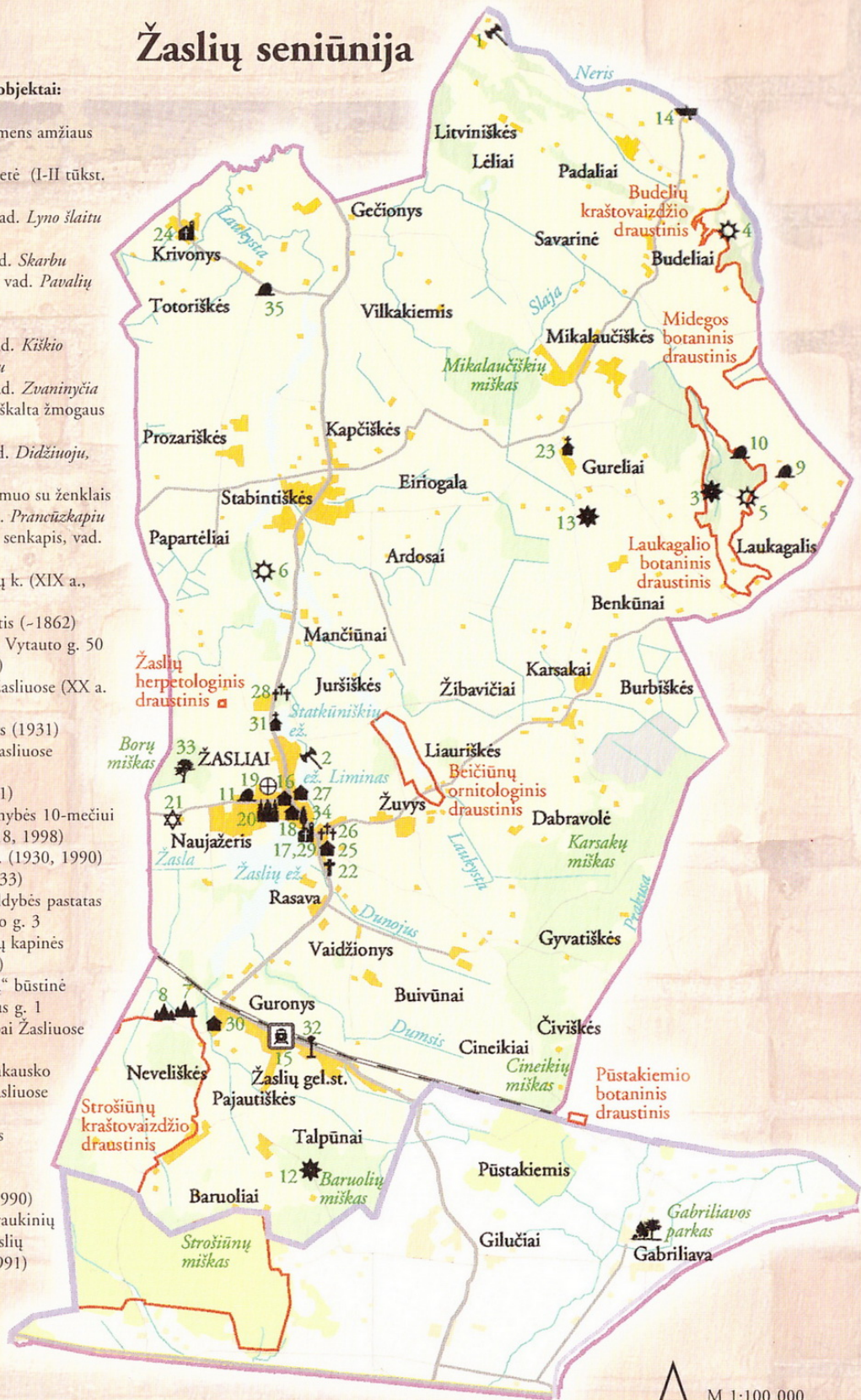
1989 m. - 3397 gyventojai (iš jų vyrų - 1577, moterų - 1820, lietuvių - 3231, rusų - 85, lenkų - 47, baltarusių - 19, totorių - 2, ukrainiečių - 7, kitų tautybių - 6). 2001 m. surašymo duomenys - 2702 (iš jų vyrų 1285, moterų 1417).

Žaslių seniūnija

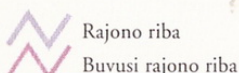
Žaslių seniūnijos paveldo objektai:

1. Rusių (Litviniškių) akmenų amžiaus gyvenvietė
2. Žaslių senovės gyvenvietė (I-II tūkst. pradžia)
3. Laukagalio senkapis, vad. *Lyno šlaitu* (X-XII a.)
4. Budelių piliakalnis, vad. *Skarbu*
5. Laukagalio piliakalnis, vad. *Pavalių piliakalniu*
6. Mančiūnų piliakalnis
7. Guronų alkakalnis, vad. *Kišio bažnyčia, Pajautos kapu*
8. Guronų alkakalnis, vad. *Zvaninyčia*
9. Laukagalio akmuo su iškalta žmogaus pėda
10. Laukagalio akmuo, vad. *Didžiojo, Aukuro, Velnio sostu*
11. Naujažeris (Žaslių) akmuo su ženklais
12. Baruolių senkapis, vad. *Prancūzkapiu*
13. Miškininkų (Guvelių) senkapis, vad. *Pinčiukų kalnu*
14. Keltas per Nerį Padalių k. (XIX a., ~1976)
15. Žaslių geležinkelio stotis (~1862)
16. Žaslių vaistinė (1889), Vytauto g. 50
17. Žaslių bažnyčia (1902)
18. Prekybininko namas Žasliuose (XX a. pr.), Vytauto g. 48
19. Žaslių aikštės grindinys (1931)
20. Žydų maldos namai Žasliuose (iki 1941)
21. Žydų kapinės (iki 1941)
22. Lietuvos Nepriklausomybės 10-mečiui pastatytas kryžius (1918, 1998)
23. Koplytėlė Eiriogalos k. (1930, 1990)
24. Krivonių bažnyčia (1933)
25. Žaslių valsčiaus savivaldybės pastatas (~1938-1940), Vytauto g. 3
26. II pasaulinio karo karių kapinės Žasliuose (1941-1944)
27. Žaslių „liaudies gynėjų“ būstinė (~1944-1950), Vilniaus g. 1
28. Lietuvos partizanų kapai Žasliuose (1944-1950)
29. Istoriko kun. Juozo Stakausko (1900-1972) kapas Žasliuose
30. Kardinolo Vincento Sladkevičiaus (1920-2000) tėviškė Guronyse
31. Koplytėlė Žasliuose (1990)
32. Paminklas 1975-ųjų traukinių katastrofos aukoms Žaslių geležinkelio stotyje (1991)
33. Borų miško pušis
34. Žaslių guoba
35. Totoriškių akmuo

M 1:100 000

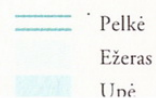
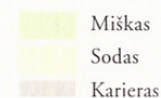
Ribos

Keliai

Naudmenos

2002 METAIS SUKANKA

545 metai – Žasliai pirmą kartą paminėti dokumentuose (1457 m.)

480 metų – Žasliai paminėti kaip miestas (1522 m.)

210 metų – Žasliams suteikta valdovo privilegija ir herbas (1792 m.)

100 metų – pastatyta dabartinė Žaslių bažnyčia (1902 m.)

10 metų – atkurtas Žaslių herbas (1992 m.)

Žaslių savivaldos privilegijos 200 metų minėjimas ir herbo atkūrimo šventė 1992 m.

Žaslių vėliavos įteikimo šventė 2000 m.

